

Lietuvos Respublikos diplomatinė atstovybė JAV
AKTUALIOS EKONOMINĖS INFORMACIJOS SUVESTINĖ
2024 m. liepos mėn.

Lietuvos – JAV ekonominis bendradarbiavimas	
<p>GAP programa. Liepos 19-21 d. prasidėjo prestižinė Kalifornijos universiteto Los Andžele (UCLA) Andersono vadybos mokyklos programa „Global Access Program“, skirta padėti verslo kompanijoms sėkmingai žengti į ar plėsti veiklą didžiausioje ir konkurencingiausioje JAV rinkoje. 2024 m. programoje, kurios trukmė 5 mėnesiai, dalyvauja 6 Lietuvos įmonės – DocLogix, Diabetis, OIXIO Lithuania, Optoman, Reiz Tech ir Telesoftas - kurios įgis naudingų žinių ir turės galimybę gauti išsamų įėjimo į JAV rinką planą, parengtą bendradarbiaujant su UCLA MBA profesionaliais studentais. Iš viso šiais metais programoje dalyvauja 26 įmonės iš 9 šalių (Lietuvos, Suomijos, Naujosios Zelandijos, Brazilijos, Čilės, Kinijos, Ispanijos, Urugvajaus ir JAV). Nuo 2018 m. jau 24 Lietuvos įmonės dalyvavo UCLA Anderson School of Management programoje ir plėtojo partnerystę su Kalifornijos universitetu Los Andžele. Šiais metais, pirmą kartą, Lietuvos Inovacijų agentūra iš dalies finansuoja dalyvavimo GAP programoje kaštus (iki 75%) <i>InnoHUB Lithuania</i> nariams, veikiantiems ICT, gyvybės mokslų ir pažangios gamybos aukštųjų technologijų sektoriuose.</p>	
Bendra ekonominė informacija	
<p>BVP. JAV Komercijos departamento patikslintais duomenimis, 2024 m. II ketv. JAV BVP augo 2,8 proc. Tai – gana reikšmingas padidėjimas lyginant su I ketvirčiu, kuomet JAV BVP atitinkamai augo 1,4 proc.</p> <p>Infliacija. Liepos 26 d. paskelbtais Komercijos departamento duomenimis, vartojimo išlaidų kainų indeksas (<i>Personal consumption expenditure</i>, PCE), kuriuo remiasi JAV Federalinis rezervas (FED), birželio mėnesį išaugo 0,3 proc., per pastaruosius 12 mėnesių iki gegužės mėn. PCE kainų indeksas pakilo 2,5 proc. Bazinis PCE, į kurį neįskaičiuojamos maisto ir degalų kainos, gegužės mėn. siekė 2,6 proc.</p> <p>Darbo rinka. Liepos mėn. JAV darbo rinkoje buvo sukurta 114 tūkst. darbo vietų ir tai yra ženkliai mažiau nei vidutinis 215 tūkst. mėnesio darbo vietų skaičiaus augimas per pastaruosius 12 mėn. Daugiausiai darbo vietų buvo sukurta sveikatos apsaugos, transporto ir statybų srityje, o informacinių technologijų srityje darbų skaičius sumažėjo. Liepos mėn. JAV nedarbo lygis pakilo 0,2% ir dabar siekia 4,3%. Neturinčių darbo žmonių skaičius padidėjo 352 tūkst. ir dabar siekia 7,2 mln. žmonių. Palyginus su praeitais metais šie skaičiai yra didesni. Praeitais metais nedarbo lygis siekė 3,5%, o bedarbių skaičius siekė 5,9 mln. Šie darbo rinkos lėtėjimo signalai didina tikimybę, kad rugsėjo mėn. FED pasiryš sumažinti palūkanų normas, tačiau atsižvelgiant į gana stiprų BVP augimą 2024 m. II ketv., neleidžia kalbėti apie ekonominę recesiją.</p> <p>Palūkanų normos. Federalinis rezervų bankas (FED) liepos 31 d. posėdyje paliko galioti nepatikusią palūkanų normą 5.25% - 5.50% ribose, tačiau pripažino, kad pasiekta progreso siekiant pažaboti infliaciją ir vėsinti darbo rinką, kad ji nekeltų ekonomikos perkaitimo grėsmės. Nors ir buvo spaudimas palūkanų normą mažinti jau šio posėdžio metu, FED pirmininkas Jerome Powell'as pažymėjo, kad palūkanų normos mažinimas gali būti svarstomas rugsėjo 17-18 d. posėdyje, jei infliacija ir toliau mažės.</p>	<p>Bureau of Economic Analysis Bureau of Economic Analysis Bureau of Labor Statistics Federal Reserve The Wall Street Journal</p>
<p>Rinkimai. Spauda stebi ir komentuoja, kurie žymūs JAV verslo atstovai remia galimus kandidatus į JAV prezidento postą. Niujorko spauda pažymi, kad pagrindiniai Niujorko Wall Street veikėjai palaiko Kamala Harris. Apžvalgininkai pažymi, kad šis palaikymas ne tik išreiškia politines verslo atstovų preferencijas – K. Harris susitikimuose su galimais rinkiminės kampanijos rėmėjais demonstruoja savo kompetenciją ir išreiškia skirtingą poziciją nei J. Bidenas. Anot kai kurių šaltinių K. Harris į Kiniją žvelgia kaip į</p>	<p>New York Post New York Times</p>

<p>šali, su kuria reikia elgtis griežtai, tačiau būtina atsižvelgti, kad ji yra pasaulio ekonomikos dalis. Tai švelnesnė pozicija Kinijos atžvilgiu, nei laikosi D. Trumpas ir pats J. Bidenas, pasisakęs už muitų įvedimą Kinijai.</p>	
<p>Mokesčiai. Pelno nesiekianti organizacija, analizuojanti JAV mokesčių sistemas federaliniu ir valstijų lygiu „Tax Foundation“, paskelbė 2024 m. 50 JAV valstijų lygio mokesčių indeksą. Tarp 10 draugiškiausių verslui valstijų mokesčių sistemų – Florida, Šiaurės Karolina ir Naujasis Hempšyras, o tarp 10 blogiausiai vertinamų – Naujasis Džersis, Niujorkas, Kalifornija, Konektikutas, Masačiusetas.</p>	<p>Tax Foundation</p>
<p>Technologijos, inovacijos, mokslas</p>	
<p>Dirbtinis intelektas. Nepaisant reiškiama skepticizmo ir nerimo dėl dirbtinio intelekto (DI) plėtros, <i>Microsoft</i> metų investicijos į DI per metus leido 15 proc. išauginti pardavimų skaičių, o pelnas išaugo 10 proc. iki 22 mlrd. dolerių. Įmonė užima tvirtas pozicijas šioje technologijoje, nes investavo 13 mlrd. JAV dolerių į <i>OpenAI</i>, kuris sukūrė <i>ChatGPT</i>. <i>Microsoft</i> parduoda prieigą prie <i>OpenAI</i> sistemų savo klientams, taip pat uždirba dalį pardavimų, kuriuos <i>OpenAI</i> vykdo tiesiogiai klientams.</p> <p><i>OpenAI</i> pranešė, kad vartotojai artimiausiu metu galės pradėti naudotis dirbtinio intelekto įrankiu, valdomu balsu. Gegužės mėn. pristatyta naujovė leidžia kalbėti balsu su DI, kuris atskiria balso toną, emocijas ir pan. Nors pokalbiai su Alexa ar Siri nėra jokia naujiena, tačiau jų atliekamos užduotys labai primityvios. <i>OpenAI</i> ir kitos technologijų kompanijos siekia sukurti DI asistentą, kuris galėtų atliktų sudėtingas užduotis.</p>	<p>New York Times</p> <p>Washington Post</p>
<p>Meta sutiko sumokėti 1,4 mlrd. USD Teksaso valstijai teisiniame procese dėl neteisėtai surinktų milijonų gyventojų biometrinių duomenų be tinkamo jų sutikimo. Ši suma turės būti sumokėta per penkerius metus. 2022 metais Facebook veido atpažinimo sistema, kuri jau uždaryta, neteisėtai rinko biometrinius duomenis apie vartotojus iš jų įkeltų nuotraukų ir vaizdo įrašų be informuoto leidimo iš vartotojų. Ši bauda prisideda prie didėjančio susirūpinimo dėl duomenų saugumo, kuris yra susijęs su veido atpažinimu.</p>	<p>Financial Times</p>
<p>Akcijų rinkos. Didžiosios technologijų kompanijos išgyveno sunkų liepos mėnesį. „The Magnificent Seven“ vadinamos JAV technologijų gigantės <i>Microsoft</i>, <i>Amazon</i>, <i>Meta</i>, <i>Apple</i>, <i>Alphabet</i> (<i>Google</i>), <i>Nvidia</i> ir <i>Tesla</i> kartu prarado 1,52 trln. USD rinkos vertės per pastarąsias tris savaites. Tai yra didžiausias nuosmukis per tokį trumpą laiką istorijoje. <i>Tesla</i> akcijos nukrito 8,1%, <i>Alphabet</i> akcijų kainos nukrito 6% per paskutinę savaitę. Šiuos nuosmukius sukėlė abejonės dėl dirbtinio intelekto integracijos į rinką ir jo sėkmės. Technologijų kompanijų akcijos pradėjo svyruoti jau nuo liepos pradžios, kai Federalinis Rezervas išleido pranešimą apie šiek tiek sumažėjusią infliaciją, o tai padidino akcijų prekiautojų viltis, kad palūkanų normos bus sumažintos jau šį rugsėjį. Ši ataskaita paskatino investuotojus parduoti savo turimas rinkos lyderių akcijas ir skubėti pirkti mažesnių kompanijų akcijas, kurios turi didesnius šansus gauti daugiau naudos iš mažesnių skolinimosi kainų.</p>	<p>The Wall Street Journal</p>
<p>Fintech. Pasirodė informacija, kad <i>Revolut</i> artėja prie sandorio, pagal kurį bus parduota apie 500 mln. darbuotojų valdomų akcijų, kurių vertė siekia 45 mlrd. dolerių. Kompanija derasi dėl akcijų pardavimo naujiems akcininkams - Niujorke įsikūrusiai <i>Coatue Management</i>, taip pat ir esamiems investuotojams, <i>Tiger Global Management</i>. Akcijų pardavimas padidintų <i>Revolut</i> vertinimą daugiau nei trečdaliu (įmonė buvo vertinama 33 mlrd. dolerių 2021 m.). Bendrovės pajamos auga ir 2024 m. turėtų siekti 3,7 mlrd. dolerių, nes įmonės ir namų ūkiai vis dažniau naudojami tik skaitmenine finansų platforma.</p>	<p>WSJ</p>
<p>Kibernetinis saugumas. Technologijų milžinė <i>IBM</i> suskaičiavo, kiek kainuoja duomenų vagystės. Paskelbtoje ataskaitoje (https://www.ibm.com/reports/data-breach) <i>IBM</i> teigia, kad vien šiemet nutekėjusių duomenų kiekis siekia 1 mlrd. įrašų. Vidutiniškai, 2023 m. kovo – 2024 m. vasario laikotarpiu įvykusios duomenų vagystės įmonėms kainavo vidutiniškai 4,88 mln. JAV</p>	<p>Axios</p>

<p>dolerių ir tai yra 10 proc. daugiau nei prieš metus. Į šią sumą įtraukiamos negautos pajamos už laikotarpį, kuomet nevykdoma veikla, išlaidos veiklos atstatymui, tyrimui ir galimiems teisiniams procesams.</p> <p>Vertinama, kad JAV kibernetinio saugumo technologijų kompanijos “CrowdStrike” atnaujinimo sukelti informacinių sistemų sutrikimai liepos 19 d., paveikė vieną iš keturių Fortune 500 sąrašo kompanijų ir bendrai jos prarado maždaug 5,4 mlrd. USD. Teigiama, kad labiausiai nukentėjo sveikatos sektorius, kuris patyrė 1,9 mlrd. USD nuostolių.</p>	<p>Axios</p>
<p>Teksasas. Elonas Muskas paskelbė, kad iš Kalifornijos į Teksasą perkelia „SpaceX“ ir socialinės žiniasklaidos platformos X būstines. Sprendimo motyvu nurodoma, kad naujasis liepos mėn. Kalifornijos valstijos priimtas įstatymas, kuriuo draudžiama įpareigoti mokytojus pranešti šeimoms apie mokinių lytinės tapatybės pasikeitimus, buvo „paskutinis lašas“. Rugsėjo 2 d. JAV energetikos kompanija Chevron pranešė, kad iki metų pabaigos perkels savo būstinę iš San Ramon Kalifornijoje į Hiustoną Teksase. Nurodoma, kad pagrindinė priežastis – nepritarimas Kalifornijos energetikos politikai ir reguliavimui. Įmonių perkėlimas iš Kalifornijos į Teksasą nėra nauja tendencija. 2010-2019 m. 44,4 tūkst. darbo vietų buvo perkeltos iš Kalifornijos į Teksasą, kai tuo pačiu metu iš Teksaso į Kaliforniją persikėlė tik 14,7 tūkst. darbo vietų.</p>	<p>LA Times KHOU 11 CBS News</p>
<p>3D spausdinimas. Baltiesiems rūmams stengiantis susigrąžinti gamybos darbo vietas atgal į JAV ir skatinant teršalų išmetimų mažinimą, naudos iš to gauna 3D spausdinimo įmonės, daugelis iš kurių anksčiau orientavosi į plėtrą Azijoje. Šios dažniausiai nedidelės įmonės džiaugiasi pajamų augimu ir pritraukia kapitalą, nes gynybos ir energetikos sektorių klientai, subsidijuojami pagal Infliacijos mažinimo aktą, vis dažniau atsisuka į 3D spausdinimo technologiją, siekdami apsaugoti nuo tiekimo grandinių neapibrėžtumo ir geopolitinės įtampos.</p>	<p>WSJ</p>
<p>Išmanieji tvarsčiai. Naujoji išmaniųjų tvarsčių karta, kuri leis gydytojams nuotoliniu būdu stebėti žaizdas, sumažins randus ir pagreitins gijimą jau pakeliui. Šie išmanūs tvarsčiai galėtų pakeisti dabartinius tvarsčius padarytus iš marlės ir plastiko ar latekso konstrukcijos, kurie negali aptikti jokių duomenų apie žaizdą. Šiuo metu išmaniųjų tvarsčių prototipai yra rodomi medicinos konferencijose ir jų suteikiamos galimybės galėtų išgelbėti gyvybes žmonėms, kurie yra sunkiai sužaloti. Amerikos profesionalių žaizdų priežiūros asociacija teigia, kad šie tvarsčiai bus medicinos ateitis.</p>	<p>The Wall Street Journal</p>
<p>Viešieji pirkimai. Los Andželo miestas verslo bendruomenei pristatė RAMP (<i>Regional Alliance Marketplace for Procurement</i>) platformą. RAMP yra vieno langelio centras, kuriame įmonės gali rasti informaciją ir teikti paraiškas viešiesiems pirkimams visoje Pietų Kalifornijoje. Rugsėjo 28 d., rugsėjo 25 d., spalio 25 d. bus organizuojami nemokami webinarai, kurių metu galima sužinoti, kaip gauti reikalingus sertifikatus, rasti verslo pajėgumus atitinkančias galimybes ir sužinoti, kaip teikti paraišką (registracija dalyvauti webinaruose). Viešųjų pirkimų rinkos vadovas bus aktualus ruošiantis artėjančioms 2028 m. olimpinėms žaidynėms Los Andžele bei kitiems svarbiems pasaulinio lygio sporto renginiams.</p>	
<p>Kūrybinės industrijos. Monitoringo kompanijos „ProdPro“ paskelbtoje ataskaitoje nurodoma, kad 2024 m. II ketv. JAV pramogų industrijos gamyba (filmų ir televizijos produkcijos) sumažėjo apie 40 proc., palyginti su didžiausiu televizijos filmavimo aktyvumo lygiu tuo pačiu laikotarpiu 2022 m. Tuo tarpu liepos 27 d. vaizdo žaidimų sektoriaus darbuotojai oficialiai pradėjo streiką. <i>The Screen Actors Guild-American Federation of Television and Radio Artists</i> paskelbė apie 2600 aktorių, įgarsinančių, fiksuojančių judesį ir dirbančių kitą darbą žaidimų pramonėje, protesto akciją. Profsąjungos vadovai ėmėsi šio žingsnio po to, kai jiems nepavyko susitarti dėl dirbtinio intelekto naudojimo sąlygų derantis dėl naujos sutarties su didžiausiomis vaizdo žaidimų bendrovėmis.</p>	<p>LA Times LA Times</p>

Energetika, transportas, klimatas	
<p>Boeing teisme pripažino, kad įmonės darbuotojai teikė klaidinančią informaciją oro saugos reguliuotojams apie 737 MAX orlaivius, du iš kurių vėliau sudužo nusinešdami 346 žmonių gyvybes. Kompanija bus laikoma kriminaliniu nusikaltėliu, sumokės 244 mln. JAV dolerių baudą ir įsipareigos investuoti 455 mln. JAV dolerių į saugumo programas ir jų atitiktį per ateinančius trejus metus. Nuo 2020 m. Boeing patyrė 25 mlrd. JAV dolerių nuostolių. Šiame nesėkmių kontekste, liepos pabaigoje Boeing paskyrė naują vadovą (CEO), kuriuo tapo aviacijos industrijos veteranas Robertas „Kelly“ Ortbergas.</p>	<p>WSJ WSJ</p>
<p>Lėktuvai armijai. JAV armija perėjo į naują ilgo nuotolio lėktuvų kūrimo etapą. Apskaičiuota, jog naujųjų ilgo nuotolio lėktuvų programa iš viso kainuos 70 mlrd. USD. Planuojama, jog šie naujieji lėktuvai pakeis 2 tūkst. „Black Hawk“ sraigtasparnių ir perims jų karių transportavimo misiją. Šie naujieji lėktuvai sėkmingai įveikė JAV kariuomenės sistemų įsigijimo peržiūros komiteto vertinimą ir perėjo į gamybos procesą. Tikimasi, kad šie lėktuvai galės skristi 2810 mylių (4520 km) be degalų papildymo, JAV kariuomenė turėtų pradėti juos naudoti jau 2031 metais.</p>	<p>Defense News</p>
<p>Viešasis transportas. JAV Transporto sekretorius Pete Buttigieg paskelbė, kad JAV Transporto departamento Federalinė tranzito administracija (FTA) skyrė apie 77 mln. JAV dolerių Los Andželo metro (MTA) nulinės emisijos autobusų ir įkrovimo infrastruktūros projektui. Ši parama padės MTA iki 2030 m. pakeisti daugiau kaip 2 000 Los Andželo autobusų parką į elektrinius. MTA siekia įsigyti akumuliatorinių elektrinių autobusų, įkrovimo įrangos ir pagalbinę infrastruktūrą, kad galėtų teikti patikimas nulinės taršos paslaugas Los Andželo apygardos miestuose.</p>	<p>LA Times</p>
<p>Kroviniai. JAV senatorius Alexas Padilla lankydamasis Commerce mieste paskelbė apie istorinę 500 mln JAV dolerių Aplinkos apsaugos agentūros (EPA) dotaciją, skirtą Pietų Kalifornijos krovinių vežimo pramonei pereiti prie nulinės taršos transporto priemonių. Apie 40 % šalies importo atvyksta į Los Andželo ir Long Byčo uostus, o paskui sunkvežimiais ir traukiniais gabenama po visą šalį, dėl to susidaro didžiuliai anglies dioksido, azoto oksidų ir dyzelino kietųjų dalelių taršos kiekiai. Ši dotacija yra didžiausia investicija į švarų orą EPA istorijoje. Ji bus panaudota siekiant įsigyti nulinės taršos technologijas sunkvežimiams, traukiniams, krovinių tvarkymo įrangai ir mažesnėms transporto priemonėms, kuriomis siuntos pristatomos į galutinę paskirties vietą.</p>	<p>LA Daily News</p>
<p>Vandenilis. Atsinaujinančios švarios vandenilio energijos sistemų aljansas (Alliance for Renewable Clean Hydrogen Energy Systems - ARCHES) ir JAV Energetikos departamentas (Department of Energy - DoE) pasirašė svarbų 12,6 mlrd. JAV dolerių vertės susitarimą, įskaitant iki 1,2 mlrd. dolerių iš DoE ir 11,4 mlrd. JAV dolerių iš viešųjų ir privačių lėšų, skirtų švarios energijos infrastruktūrai Kalifornijoje kurti ir plėsti. Ši investicija tiesiogiai sumažins valstijos priklausomybę nuo iškastinio kuro ir yra svarbus žingsnis Kalifornijos pastangose iki 2045 m. sukurti neutralią anglies dioksido emisijų ekonomiką. ARCHES yra pirmasis iš septynių DoE regioninių švaraus vandenilio centrų (H2Hubs) oficialiai pasirašęs susitarimą su DoE.</p>	<p>ARCHES</p>
<p>Viešbučiai. Numatomi nauji reikalavimai Niujorko viešbučiams – jie turės iš miesto gauti veiklos licenciją (restoranams šis reikalavimas jau seniai taikomas), paslaugų teikimo sutartis galės sudaryti tik su viena įmone, įdarbinant darbuotojus pirmenybę turės teikti turintiems profesinių sąjungų sutartis. Naujais reikalavimais siekiama sustiprinti verslo kontrolę ir užtikrinti klientų saugumą, vis dėlto tai gali dar labiau išauginti apgyvendinimo kainas, kurios JAV dabar nusileidžia tik Bostonui.</p>	<p>New York Post</p>

Parengė: Lietuvos ambasada JAV, Lietuvos generaliniai konsulatai Niujorke ir Los Andžele.